

Köy Enstitüleri

ISSN: 1304-0227

İki Ayda Bir Yayınlanır.

Sayı 23 / Kasım-Aralık 2010

Yönetimden

Zaman akıp gidiyor sonsuzluğa, çoğu kez bakıp kalıyoruz arkasından... Sonbahar geçti gitti, şimdilerde kışı yaşıyoruz. Zaman birçok değerli insanımızı da alıp götürüyor sonsuzluğa, acı haberler alıyoruz... İçimiz yanıyor, gidenlerin her biri koca bir çınar, aydınlanma çınarı... Işıkları yolumuzu aydınlattı, bundan sonra da hep aydınlatacak... Onları asla unutmayacağız... Geçen günlerde yitirdiğimiz Niyazi Ünsal, Refik Cevahir, Ahmet Atıla gibi öğretmenlerimiz ışıklar içinde yatsın...

...

24 Kasım Öğretmenler Gününü Köy Enstitülü öğretmenlerimizle birlikte kutladık. Onların meslek yaşantılarıyla ilgili anılarını, günümüz eğitimle ilgili kaygılarını dinledik. Genç öğretmenlere önerilerini aldık. Vakfımız çalışmalarını da değerlendirme olanağı bulduk. Öğretmenlerimizin ilgi ve destekleri bize çalışmalarımızda güç veriyor.

...

1939 yılından bu yana yapılan Milli Eğitim Şuraları; Milli Eğitimde izlenecek yol konusunda önem taşır. Milli Eğitim Bakanlığına tavsiye kararlar alır.

1 - 5 Kasım 2010 tarihleri arasında, 18. Milli Eğitim Şurası (MEŞ) bu kez Ankara'nın Kızılcahamam ilçesinde toplandı. Şura'nın Kızılcahamam'da toplanması, Ankara'da başta öğretmenler olmak üzere, birçok sendika, dernek ve vakıf üyesi tarafından izlenme olasılığını ortadan kaldırdı.

18. Milli Eğitim Şurası'nda birçoğu basına da yansıyan tartışmalı tavsiye kararlar alındı. Bunların başında da 8 yıllık kesintisiz eğitim şûrada zorunlu eğitimin 1+4+4+4 kademeli olarak 13 yıla çıkarılması önerildi. Yeni tavsiye karara göre 1 yıl okul öncesi, 4 yıl temel eğitim, 4 yıl yönlendirme ve ortaöğretime hazırlık, 4 yıl da ortaöğretim olacak. Bu tavsiye karara göre imam hatiplerin orta kısımlarının yeniden açılmasına kapı aralanmış oldu.

18. MEŞ'te, bütün okul aşamalarında daha etkin bir din eğitimi verilmesi, zorunlu din derslerine ek olarak seçmeli din dersleri konulması tavsiye kararı alındı. Bu karar eğitim sistemini daha çok dinselleştirecektir.

Okullarımızda karma eğitim 1926 yılında devrimci Milli Eğitim bakanlarından Mustafa Necati zamanında başlamıştı. Şura hazırlıkları için İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden "Ortaöğretime erişim ve devamın sağlanmasında bölgesel, kültürel ve geleneksel nedenlerden dolayı yaşanan sıkıntının ortadan kaldırılması için kız ve erkek okullarının belirli bölgelerde ayrı ayrı kurulması..." yönünde bir öneri gelmişti. Bu önerinin basına yansımaları üzerine Milli Eğitim Bakanı Sayın Nimet Çubukçu 7 Ağustos 2010'da "Mesele yapılacak bir konu değil. Kızlarla

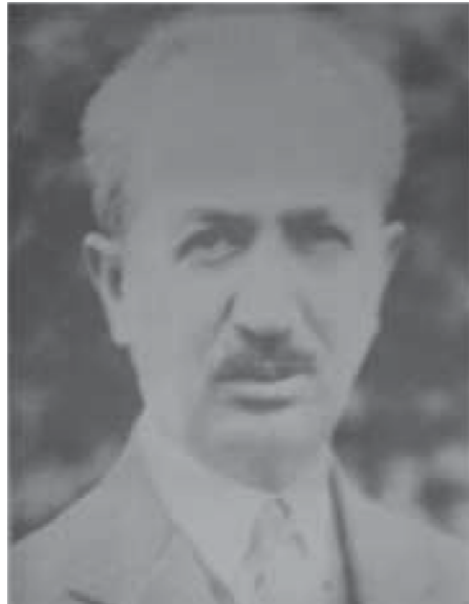
erkekler ayrı okuyabilir; ben buna prensipte karşı olmadığını açıkça ifade ediyorum" demişti.

Cumhuriyet kazanımları içinde önemli bir yeri olan "karma eğitim" in tartışmaya açılması üzerinde çok düşünlücek bir yaklaşımdır.

Yeni yılınızı içten dileklerimizle kutluyoruz. Gelecek sayıda görüşmek dileğiyle.

1935 yılında Dolmabahçe sarayı önünde Saffet Arıkan Atatürk'le konuşuyor.

Saffet Arıkan 1888 - 26 Kasım 1947

Köy Enstitülerine Yaklaşım

Saffet Arıkan (1888-1947)

Saffet Arıkan TBMM'nin kuruluşundan sonra kurulan hükümetlerde 20. Milli Eğitim Bakanı. Çok kısa süreli vekil olanları saymazsak 16.sı 10. Haziran 1935 tarihinde, İnönü'nün Başbakanlığı döneminde Milli Eğitim Bakanlığına getirilir. Eğitim kökenli değil, askerdir. Gerek askerde gerek sivil yönetimde üstlendiği görevler, bu görevlerindeki başarıları nedeniyle Atatürk ve İnönü tarafından beğenilmektedir.

1923 yılından ölümüne kadar (26 Kasım 1947) milletvekilidir. Bu arada uzun süre CHP genel sekreterliği de yapar.

Birlikte çalışacağı arkadaşlarını seçmekte belli ilkelere vardır: "Ben her vatandaşın kendi yetkisinden ve uzmanlığından en çok fayda çıkarmaktan yanayım." "Ben kültür kurumuna yalnız baremde en yüksek dereceli olanların getirilmesi fikrinde değilim." "İşini iyi bilir genç arkadaşlarımdan faydalanmak fikrindeyim." "Bir işte uzman olanının sözüne önem vermek... Bilgiye saygısı olanlar için bir borçtur.

İlk iş ilköğretim sorunu çözmek olunca bunun uzmanını arar. Bulur. Bu İsmail Hakkı Tonguç'tur. Tonguç ilköğretim Genel Müdürlüğüne getirilir. (03.08.1935) Tonguç'a göre Arıkan çok iyi bir dinleyicidir. Kararlarını iyice düşünerek verir. Uzun, süslü sözlerden, bilgiçlik gösterilerinden hiç hoşlanmaz. Kısa, öz, somut ve uygulanabilir bilgi ve önerilere değer verir. Düşüncelerin olayların sağlamlarını çürütmesini hemen anlayıveren demir gibi bir mantığı vardır. Türkiye eğitimi, özellikle köy eğitimi için aynı doğrultuda düşündüklerimden yapılan planların yaşama geçirilmesi için Tonguç'a her türlü desteği verir, her türlü çalışma olanağı sağlar.

Gerçekçidir. Pratiği olmayanlara pek güvenmez. Eğitim konusunda kesin karara varabilmek için bazı tarım uzmanları ve milletvekillerinin de fikirlerini öğrenmek ister. Bir uzman köylerde karasaban yerine pulluk kullanılması, hayvan dışkılarının gübre olarak kullanılması önerisinde bulunur. En iyisi bunları köyde köylülerle konuşmaktır. Köylere gidilir önerilere köylülerin yanıtları ilginçtir. Köylüler "Pulluk ancak atla kullanılabilir. Köyümüzde at yok. Sabanı kendimiz tamir edebiliriz ama pulluk onarımı için uzaktaki ustalara gitmek gerekir." Tarlalarımızın parça parça oluşu işimize gelir. Dolu birindekini harap ederse ötekilerin ürünleriyle idare edebiliriz. Taşlar tarlaların nemli kalmasını sağlar. Gübreyi tarlalara atamayız, atsak yakacaksız kalırız." derler. Arıkan sessizliğini bozar. "Ne işe yaradığı belli olmayan görevlerimizin başına dönelim" der.

Hazırlıksız, ayaküstü karar vermez. Bakanlığının daha ikinci ayı bile dolmadan bir gazetecinin köy eğitimi için ne düşündüğü sorusuna şu yanıtı verir. "Şimdilik kesin bir karar söyleyebilecek sonuca varmış değilim. Böyle bütün bir kitleyi en çok ilgilendiren işlerde yapılacak şey en ince parçasına varıncaya kadar nasıl yapılacağı düşünülmek: yapacağın yerine kendini koymak. Yapılabilir olduğuna kandıktan sonra karar ve emir vermektedir..."

26 Mayıs 1936 günü Bakanlık bütçesi görüşülürken planlamasını şöyle açıklar: Maarif işini evvela şu cepheden mütalaa ediyoruz. Bizim esas prensibimiz budur... Vatandaşa ne gibi malumat ve bilgi vereceğiz, bu bilgiyi hangi hoca vasıtasıyla vereceğiz. ikincisi memleketteki realite nedir? Bugünkü vaziyet durum nedir? Bunu tetkik edip buna göre çare ve tedbir bulmak."

Gerekli inceleme İlk öğretim Genel Müdürlüğüne yapılır ve sonucu bir raporla Bakan'a verilir. Raporla belirtilen gerçekler sonraki yapılacaklara gerekçe olur. 1935 raporu asıl sorunun köylerde olduğu gerçeğini ortaya çıkarır. Başka bir gerçek de 32.000 köyde nüfusun 400'den az oluşu. Bu tip köylere kısa zamanda normal öğretmen verilemeyeceği gerçeği, eğitimci konusunu gündeme getirir. Köy Enstitüleri Sisteminin bir parçası olan eğitimci işini Atatürk önerir ama olabilirliği kararı Arıkan döneminde alınır. Uygulamaya konur. İlk eğitimci kursu 1936 yılında Eskişehir'in Mahmutiye beldesinde açılmış, başarı görülünce sayıları artırılmıştır.

Çok nüfuslu köyler için öğretmen yetiştirilmesine de hemen başlanır. İlerde yürürlüğe konacak olan Köy Enstitülerinin deneme okulları niteliğindeki köy öğretmen okulları da ilkin 1937 yılında Eskişehir ve İzmir'de Arıkan zamanında açılmıştır. Bu nedenlerle Saffet Arıkan'ın bakan olduğu 1935 yılı Köy Eğitimi, Köy Enstitüleri hareketi bakımından dönüşüm yılı olarak kabul edilir.

1935'ten sonra sanki Atatürk, İnönü, Arıkan ve Tonguç'tan oluşan dörtlü bir ekip oluşmuştur. Bu ekip meclis çoğunluğunu da inandırarak köylerdeki geniş kitlelerin aydınlatılması hareketini başlatırlar. Köy Enstitüleri böyle doğdu. Atatürk'ten sonra da bir süre çalışmalar hızlanarak sürdü.

1946 seçimlerinden sonra İnönü cumhurbaşkanı olarak gene vardır ama bakanlar değişir. Aydınlanmaya karşı olduklarını dikkatlice gizleyebilmiş olanlar bakan ve genel müdür olurlar. Sistemi devre dışı bırakma çalışmaları başlar. 1950 seçimlerinden sonra iktidar köy enstitüleri düşüncesine açıkça karşı olanların eline geçer. Köy Enstitülerinin kapatılması demek geniş halk kitlelerini aydınlanmasına, yönetime ortak olmalarına karşı olmak demektir.

Bu karşı düşünce 60 yıldır iktidardadır ve bugünkü acıklı eğitim sorunlarımızın asıl nedenidir.

Arıkan ve Tonguç için başta Atatürk ile İnönü'nün oluşları şanstı. Arıkan ve Tonguç uygulama için iyi seçim olmuştu.

Hareketin başlangıç yıllarında görev üstlenmiş olan Arıkan'ı saygıyla anıyoruz.

Köy Enstitülerinde Öğrenci Etkinlikleri

Talip Apaydın

Hemen her toplantıda eğitim sorunları konuşulurken sık sık “öğrenci ağırlıklı eğitim, öğrenci için eğitim” deyimleri geçer. Ne demek bu, nasıl uygulanır? Klasik okulda bilindiği gibi öğretmen kürsüden konuşur, öğrenci sıralarda oturup dinler. Bazen not alır. Fazla kısıpırtı istenmez. Bu tarz eğitim ne kadar yararlıdır? Yani öğretmenin etkin, öğrencinin edilgin olduğu eğitim biçimi gereği kadar başarılı olmakta mıdır? Eğitimciler bu konu üstünde çok durdular, çok tartıştılar. Öğretmen için belki kolay bir yöntem, ama öğrenci için?

Hayır. Tam tersi. Eğitimde öğretmenden çok öğrenci etkin olacak. Devinecek arayacak, soracak. Merak edecek.

Köy Enstitülerinde olabildiğince “öğrenci ağırlıklı” bir eğitim uygulandı. Daha çok öğrencinin çalışması sorumluluk yüklenmesi yönetime, katılması istendi. Hemen her alanda öğrenci başrolde idi. Okul başkanı, temizlik başkanı, müzik, oyunlar ve eğlence başkanı, kooperatif başkanı... Daha neler... Bunlar seçimle gelir, bir süre çalışırlar, sonra değiştirilirdi. Belli günlerde toplantılarda bu başkanların çalışmaları eleştirilirdi. Başarıları başarısızlıkları yüzüne söylenir, onun da savunması dinlenirdi. Böylece öğrenciler bir yandan demokrasiyi yaşarken, öbür yandan topluluk karşısında konuşma tartışma deneyimi edinirdi. Öğrenci her alanda ne kadar etkinse o kadar iyi yetişir. Çünkü yaşayarak, yaparak öğrenmek, gerçek öğrenmenin en etkili yoludur.

Çocuk derslerde de hareketli olmalıdır. Söz alıp sormalı düşündüklerini söylemeli dersin akışını bozmadan konuya katılmalı. O andan başka şey düşünemez hale gelmeli.

Köy Enstitülerinde öğrencilerin hep konuşması, soru sorması, anlamadığı zaman tekrar edilmesi istemesi salık verilirdi. Biz köyden gelen suskun, sinik çocuklar giderek açılır, konuşur hale geldik Böylece dersler bazen tartışma şölenine dönerdi. Hatta o tartışmalar ders dışında da sürer giderdi. Başarılı eğitimin gereklerinden birisi bu olsa gerek. Öğrenciyi etkin hale getirmek...

Anımsarım, bir toplantıda temizlikten sorumlu başkan eleştirildi. “Bu arkadaşın zamanın da okul hiç de temiz değildi. Silme süpürme işleri baştan savma yapıldı” falan denildi. Arkadaş kendini savunurken, dedi ki “ önce temiz tutmayı öğrenelim.

Konuşan arkadaşımı merdivene kağıt atarken gördüm. Yahut elinden düşürdü. Eğilip almadı. Durup izledim, birçok arkadaş da oradan gelip geçti. O kağıdı gördükleri halde, eğilip almadılar. Bu durumda ben ne yapabilirim? Okulu nasıl temiz tutabilirim? Çen çen çen konuşmak yetmiyor. Önce kendimiz temiz olalım

Arkadaşı alkışlamıştık, anımsıyorum. Nasıl düzeyli, ilginç tartışmalardı onlar! Şimdi bile şaşıyorum.

Elbet oraya bir anda varılmıyor. Öğrencinin rahat olduğu ortamda -hele o yaştaki çocuklar- gürültü yaparlar, şımarırlar, dersi bozarlar. Başıma çok geldi, biliyorum. Hatta saatime bakıp “size bir dakika izin veriyorum, konuşun. Ama sonra hep birlikte susalım ki derse devam edelim. Güzel şeyler öğreneceğiz” dediğim olurdu. Gürültü yapan öğrencileri kendi arkadaşları bile sustururdu. Tüm sorun öğretmenin güvenilen, sevilen kişilikte olması. Öğrencinin buna inanması, yani karşılıklı sevgi saygı ortamının yaratılması. Gerisi kendiliğinden oluşuyor. Zaten aşırı disiplin, şiddet, kötü söyleme dövme olayları eğitim dışıdır. Öğrenci bundan hep zarar görür ve uzaklaşır. Öğrenme isteği kalmaz. Eğitim, öğretim, olmaktan çıkar...

Öğrencinin etkin olması, eğitime katılması her bakımdan yararlıdır. Onun kişilik kazanması, gelecek yaşamına hazırlanması çok daha kolaylaşır. Sorumluluk duygusu gelişir.

Köy Enstitüsü öğrencisi iken, grupça yaptığımız bir yurt gezisinde gezi başkanı arkadaşımın çalışmasını çırpınmasını unutamam. Tren biletlerini almak, kumanya hazırlamak, gideceğimiz yerde kalacağımız okulun hazır edilmesi.. Bir yığın işin çözümü işin nasıl kan ter içinde koşturduğunu anımsarım. Gerçek bir öğrenci başkanı sorumluluğu içinde gezimizi yönetmişti. Nitekim sonradan da çok başarılı çalıştığını duyduk o arkadaşın. Yapı işlerini, tarım çalışmalarını hep seçtiğimiz arkadaşlar yönetirdi. Öğretmen yetkisi içinde çalışırlardı. Bizler de buyruklarına uyardık. Öyle bir alışkanlık ortamı yaratılmıştı.

Sözün özeti. Okullarda öğrencinin etkin olması, derse katılması, ders dışında yönetim sorumluluğu alması önemli bir konudur. Üstünde durulması gerekir.

Vakfımızdan Haberler

- 9 Ekim 2010 Cumartesi günü Fakir Baykurt'u ölümünün 11. yılında saygıyla andık. Anma etkinliğinin açılış konuşmalarını Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı, Eğitim - Der Genel Başkanı Mustafa Demir ve Eğitim - Sen Genel Başkanı Zübeyde Kılıç yaptı. Açılış konuşmalarından sonra Sanatçı Ali Yalçın, bağlamasıyla türküler söyledi. Fakir için yapılan açikoturumu Mutahhar Aksarı yönetti. Konuşmacılar Nedim Şahhüseyinoğlu, Ahmet Özer ve Talip Apaydın'dı. Etkinliğe birçok izleyicinin yanında Fakir Baykurt'un kızı Işık Baykurt da katıldı.
- 6 Kasım 2010 Cumartesi günü Kurtuluş Savaşı Gazisi, Tonguç'un sağ kolu İlköğretim Şube Müdürü, "Köyün Gücü"nin yazarı, Vakfımızın Onursal Başkanı Ferit Oğuz Bayır'ı saygıyla andık. Etkinlik, Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı'nın açılış konuşması, saygı duruşu ve Bayır'ın kızı Emek Özen ve torunu Özlem Yılmaz'dan gelen iletinin okunmasıyla başladı. Günay Güner'in müzik dinletisinden sonra açikoturuma geçildi. Açikoturumun konuşmacıları Günay Güner ve Ali Kınacı'ydı. Etkinlik sonunda Talip Apaydın, Abdullah Özkucur, Hacı Angı, Cavit Binbaşıoğlu, Mustafa Aydoğan, Ferit Oğuz Bayır'la ilgili anılarını anlattılar.
- Vakıf Yönetim Kurulumuz Ferit Oğuz Bayır'ın adının evinin bulunduğu caddede yaşatılması için, Foça Belediye Başkanlığına bir dilekçe ile başvurdu.
- Vakfımızın Kurucu Başkanı, Erzincan Senatörü Niyazi Ünsal'ı yitirdik. Ünsal'ın cenazesi Ankara Kocatepe Camiinde yapılan dini törenden sonra memleketi Erzincan'da toprağa verildi. Ünsal ailesinin acısını paylaşıyor, yakınlarına başsağlığı diliyoruz.
- 24 Kasım Öğretmenler Gününü Vakfımızda öğretmenlerimizle birlikte kutladık. Kutlama etkinliğine, Talip Apaydın, Abdullah Özkucur, Mahmut Makal, Naciye Makal, Mustafa Aydoğan, Dursun Kut, Fethi Esendal, Mehmet Emir Alioğlu, Eyüp Yaşar, Aydın İpek, Muharrem Tekin gibi Köy Enstitülü öğretmenler başta olmak üzere, Yrd. Doç Dr. Mehmet Bilir, Prof. Dr. Mahmut Adem gibi akademisyenler ve öğretmen arkadaşlarımız katıldı.
- Öğretmenler Günü nedeniyle CHP Ankara İl Kadın Kolları Başkanı Bahar Büyükyılmaz ve kadın kolları üyeleri Vakfımızı ziyaret ettiler ve Öğretmenler Günü-müzü kutladılar.
- Vakfımızın internet sitesine; tüm duyurularımızı, yaptığımız etkinliklerle ilgili fotoğraflarımızı, etkinliklerde konuşmacıların notlarını kısa süre içinde ekliyoruz. Gönül dostlarımız internet sayfamızdan etkinliklerimizle ilgili bilgileri edinebilirler, tüm bültenlerimize sayfamızdan ulaşabilirler.
- Vakfımızda bulunan tüm kitapların kayda geçirilmesi çalışmalarını tamamladık. Ancak Köy Enstitüleriyle ilgili bazı yapıtların olmadığını belirledik. Bugün yenisini bulunmayan bu temel yapıtları fotokopiyle çoğaltıp Vakıf kitaplığına kazandıracamız.
- Belge, bilgi, fotoğraf, mektup, defter gibi önemli belgelerin kaybolmaması ve geleceğe taşınabilmesi için Vakıf arşivimizde kayıt altına alınmasını sağlayabilirsiniz.
- Köy Enstitülerinin kuruluş ve yıkılışında etkili olan kişilerle ilgili kitapçıklar hazırlanması çalışmalarına başlandı.
- Köy Enstitüleri Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Derneği (KAVEG) TÜYAP İstanbul Kitap Fuarında fotoğraf sergisi, kitap sergisi ve etkinlikler düzenledi. Vakfımız kitapları da bu sergide sergilendi. Bu konuda bize katkı sağlayan, yardımcı olan KAVEG Başkanı Sayın Güler Yalçın'a teşekkür ediyoruz.
- 4 Aralık 2010 Cumartesi Günü Musa Uysal'a saygı etkinliği düzenledik. Etkinliğin açılış konuşmalarını Vakfımız adına Başkanımız Erdal Atıcı, Eğitim - Der adına Genel Sekreter Mehmet Durdu yaptı. Açikoturum bölümünü Şihça Yavuz yönetti. Konuşmacılar: Atilla Aşut, Nazım Bayata, Prof. Dr. Meral Uysal'dı.
- Bilkent Üniversitesi Öğrencileri ile "Güneş Köyden Doğuyor Projesi" kapsamında 22 Aralık 2010 tarihinde etkinliklerine katkı vereceğiz. Etkinliğe; Talip Apaydın ve Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı konuşmacı olarak katılacak.

6 Kasım 2010 Ferit Oğuz Bayır'ı andık, konuşmacılar Ali Kınacı, Günay Güner

Ferit Oğuz Bayır anma etkinliği konuklarımızdan bir bölüm

Neler Okuyalım

Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü

Erdal Atıcı

Köy Enstitülerinin kalbi olarak düşünülen Hasanoğlan Köy Enstitüsünün kurulduğu yerde bugün, Hasanoğlan Anadolu Öğretmen Lisesi var. Enstitünün binalarından bir kısmı bu okul tarafından kullanılıyor. Ama kullanılmayan binaların büyük bir bölümü yazgısına terk edilmiş durumda. Özellikle sinema salonu ve müzik odalarının bulunduğu yerler insanın içini parçalıyor.

Yine, Köy Enstitüleri döneminde 15 bin kitap, günümüze kadar 10 bin kitap olmak üzere yaklaşık 25 bin kitabı olan Hasanoğlan Köy Enstitüsü kitaplığı bir yıldan bu yana kapalı... Gerekece memurun emekli olması. Kütüphanedeki kitapların durumu belirsiz. Kütüphanenin ne zaman açılacağı bilinmiyor...

Oysa, Hasanoğlan Köy Enstitüsü çürümeye terk edilen binalarının, açık hava tiyatrosunun, sinema salonunun ve müzik kompleksinin yapılaş öyküsü bir destandır. **Bu destanı yakından izleyebilmek ve anlayabilmek için; Abdullah Özkucur'un "Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü" adlı yapıtını mutlaka okumak gerekiyor.**

Abdullah Özkucur, 1942 Kasım ayında Çifteler Köy Enstitüsünü, 1945 yılı Kasım ayında da Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsünü bitirmiş.

Özkucur'ta ilk başından; temel atma töreninden itibaren, Hasanoğlan Köy Enstitüsünün ve Yüksek Köy Enstitüsünün binalarının yapılaşının en yakın tanıklarından biri... Özkucur yalnız enstitü binalarının yapımı için gelen ekiplerin içinde yer almamış, aynı zamanda Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsünün ilk öğrencilerinden, ilk mezunlarından olmuş...

Özkucur yapıtında; tepeden tırnağa yoksul olan köy çocuklarının Hasanoğlan Köy Enstitüsünün destansı yapılaşını, akıcı bir dille, ayrıntılı bir şekilde okuyucuya aktarıyor: **"Bozkırın ortasına Köy Enstitüsünü kurmak için, diğer enstitülerden öğrenciler Hasanoğlan'a geldiler. Ekipler 30'ar öğrenci ve eğitmen adayından oluşuyordu. Bunlar kendilerine gerekli olacak karavana, tabak, kaşık, çatal gibi yemek takımlarını, mala, madırğa, çekiç, çekül, keser, testere gibi araç ve gereçleri yanlarında getirdiler. Çadırlar kurdular. Sedyeler, teskereler, el arabaları, iskeleler için sehpa, şantiyede kullanılacak sayısız kızaklar, tahtalar, kulp takılan tenekeler, kazmalar, kürekler hazırladılar. Hasanoğlan köyünden su getirildiler, kireç söndürdüler."**

İşte bu hazırlıkların sonunda 10 Temmuz 1941 günü şube müdürü Ferit Oğuz Bayır'ın yaptığı kısa konuşmadan sonra Hasanoğlan Köy Enstitüsünün temeli atılır. **"Temel atma töreninden sonra Gölköy, Akçadağ, Düziçi, Çifteler, Beşikdüzü, Gönen, Arifiye, Aksu, Kızılçullu, Savaştepe Köy Enstitülerinden gelen öğrenciler aynı coşku ile kendilerine verilen işlere giriştiler. Kum elediler, harç kardılar, iskele yaptılar, merdivenler kurdular, sedyeleri kullandılar, el arabaları çektiler, taş taşıdılar, Lalahan İstasyonundan kereste getirdiler omuzlarında. Kiremit, tuğla, çimento dolu vagonları boşalttılar. Sonra taş koydular temellere, harç attılar. Tuğla dizdiler, köşelerde çekül kullandılar, ip çektiler, mastar tuttular. Taş kurdular balyozlarıyla. Tuğla yontular çekiçlerle, mahyalar oturttular, bacalar çıkarttılar. Temelden çatıya dek bitirdikleri yapıları Hasanoğlan'a armağan ederek enstitülerine döndüler. Bozkırın ortasında bir anıt**

gibi yükseldi Hasanoğlan Köy Enstitüsü."

Tüm Köy Enstitülerinin kuruluşunda ilk ip iskelesini yapan, ilk kazığı çakan Macar inşaat uzmanı Sili, Köy Enstitüsü öğrencisi **Abdullah Özkucur'a "Bu proje, bir buçuk yıldan bu yana olduğu gibi tüm öteki Köy Enstitülerinden gelecek ekip öğrencilerinin ellerinde gerçekleşecek. Belki yıllarca sürecektir ama bir de gerçekleşirse öteki enstitülerin yüreği, beyni olacak. Belki buraya bir de köy üniversitesi açılacak" diyordu ve "Gerekli değil mi ama?" diye soruyordu.**

"Öğrenciler kısa sürede tavla, ahır, samanlık, benzin ve ziraat aletleri depoları yaptılar. Yollar açtılar, yolların kenarlarına derslikler, işlikler yaptılar. Voleybol, basketbol tenis ve futbol sahası, yüzme havuzu yaptılar. Öğretmen evleri, yatakhaneler, revir, yönetim binası, açık hava tiyatrosu, sinema salonu, yemekhane, hamam, çamaşırılık, sergiyevi, müze, akvaryum, tören alanı ve kütüphane yaptılar..."

Hasanoğlan Köy Enstitüsü öğrencileri ve diğer enstitülerden gelen öğrenciler ağaçlar dikerek Hasanoğlan'ı vatanlaştırdılar.

Hasanoğlan Köy Enstitüsüne ait topraklar üzerinde 1942 yılında, diğer enstitülere öğretmen yetiştirmek amacıyla Yüksek Köy Enstitüsü açıldı. Burada 21 Köy Enstitüsünden mezun öğrenciler arasından seçilen öğrenciler okuyacaktı. Öğrenciler, mezun olduktan sonra enstitülere öğretmen olarak atanacaklardı. Hasanoğlan'da Macar Sili'nin dediği **"enstitülerin yüreği beyni"** oluşturulmuştu.

Abdullah Özkucur'un yapıtı dört bölümden oluşuyor. Birinci bölümde; 1942 yılında Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsüne geliş, (kurs olarak geliyorlar) kollara ayrılmaları, bir türkünün doğuşu, Hasanoğlan'daki gelişmeler anlatılıyor.

İkinci bölümde; ikinci yıla başlama, yapıcılık kolunun dersleri, Köy Enstitüsü müdürlerinin konuşmaları, Hasanoğlan'a gelen konuklar, ikinci yıl staj çalışmaları, Ali Yılmaz ile Musa Çınar'ın staj çalışmaları anlatılıyor.

Üçüncü bölümde; İş Eğitimi Sözlüğü hazırlanıyor, yönetimde değişiklik anlatılıyor. Milli Eğitim Bakanı Hasanoğlan'a geliyor. Hasanoğlan Uygulama Okulunun yapılaş anlatılıyor. İstanbul, Edirne ve Bursa'ya yapılan inceleme gezileri, enstitü tez çalışması anlatılıyor.

Dördüncü bölümde; öğretmen atamalarının yapılması, Tonguç'tan gelen yazılar, İlköğretimde 1945 - 46 ruhu, İ. Hakkı Tonguç'tan mektuplara yer veriliyor. Enstitülere saldırıların arttığı dönem de yer alıyor yapıtta...

Özkucur yapıtını hazırlarken o yıllarda tuttuğu notlardan, belge ve arşivlerden, arkadaşlarının anlattıklarından yararlanmış. İnsan yapıtı okurken sanki Kurtuluş Savaşı destanı sonrasında başlatılan eğitim destanını da görebiliyor.

Bu destanda Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel, İlköğretim genel Müdürü İ. Hakkı Tonguç, öğrenciler, öğretmenler ve çalışanlar var... Bir avuç idealist yurtseverin ölümüne bir çalışmayla Anadolu Bozkırın ortasında Köy Enstitülerinin kalbini yaratmaları anlatılıyor.

İlgiyle, coşkuyla ve hüzünle okunan bir yapıt...

* Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü, Abdullah Özkucur, Selvi Yayınları, Ankara 1990, 424 Sayfa

Neler Okuyalım

Anadolu'da Aydınlanma Ateşini Yakanlar

Murat Kaymak

Atatürk'ün önderliğinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı devlet geleneğine, toplumsal değerlerine karşı yeni devleti, yeni değerleri temsil ediyor, daha kuruluşunda adıyla başlayan bir dizi devrim, yeni toplumun ve değerlerin yaratılmasını amaçlıyordu.

1924 yılından itibaren başlayan devrimler kurtuluşun arkasından kuruluşu sağlamaktaydı. 1937 yılına gelindiğinde kuruluşa yön veren ilkeler Cumhuriyetin kendi temel ilkelerine Anayasal ilkelere dönüştürülmüştü. Çünkü yeni devletin, kendine ait hukuku, ekonomisi, kültürü belirgin hale gelmişti. Bütün bu önemli gelişmelere rağmen sorunların belki de en büyüğü ortada durmaktaydı. Yapılan edilenlerin tamamı nerede ise büyük kentlerle veya kent merkezleriyle sınırlıydı. Oysa yeni devleti kuran, egemenliğin gerçek sahibi olanların %70'i-80'ni kırsal alanda yaşamaktaydı ve olup bitenlerden habersiz kapalı bir dünyanın içinde yaşamlarını sürdürmekteydiler.

En büyük devrimin, Cumhuriyetin kurucusuydular, adsız kahramanlarıydılar ama onun yarattığı yeni yaşamın, kültürün içinde deşildiler.

Köy Enstitüleri, cumhuriyetin, devrimlerin gerçek sahiplerinin kendi kaderlerine el koymasını sağlayacak olan özgün bir eğitim kurumu olarak, bu gerçekliğin üzerinde yükseldi.

Yeni devlet, kendisini kuranlarla, gerçek sahipleriyle bu okullar aracılığıyla buluştu. Artık İstanbul'un, Ankara'nın, İzmir'in sesine Anadolu'nun çok farklı yerlerinden yükselen sesler katılmaya başladı. Şiir, roman, tiyatro, sadece büyük kentlerde okunup, yazılan üretilen bir sanat olmaktan çıkmaya başladı. Bu okullar kurulana kadar adı sadece orada yaşayanlarca bilinen Çifteler'de, Aksu'da Cılavuz'da okunur, yazılır hale geldi.

Bu okullarla bilim ve bilimsel düşünce Anadolu'nun ücra köşelerindeki dünün cahil, geri kalmış köylü çocuğunun hayatına giriyor, onun katkılarıyla çoğalıyordu.

İşte bu büyük değişim ve dönüşüm haklı olarak Anadolu Aydınlanması adını aldı.

Yazar-öğretmen ve Köy Enstitüleri davasının neferi Erdal Atıcı, bu aydınlanma ateşini yakan bazı önemli isimlerle yaptığı söyleşileri "Anadolu'da Aydınlanma Ateşini Yakanlar" başlıklı kitabında bir araya getirerek, okuyucularla buluşturdu.

Atıcı, kitabında Köy Enstitüsünden mezun olmuş kişilerle yaptığı uzun söyleşilerde, onların okul deneyimlerini ve mezun olduktan sonraki yıllardaki bu deneyimin etkilerini bizlere sunuyor.

Kitapta, "Bizim Köy" adlı kitabıyla Türkiye'nin köy gerçeğini en iyi biçimde ortaya koymuş olan Mahmut Makal, Köy Enstitülerinin mimarı İsmail Hakkı Tonguç'un oğlu Engin Tonguç gibi Köy Enstitülerinden mezun ve bu eğitim kurumları üzerine çalışmalarıyla tanınan çok sayıda yazar ve kişilerle söyleşiler yer alıyor.

Köy Enstitülerini, Cumhuriyetin Köy Eğitim Sistemi içinde değerlendirmesiyle Köy Enstitüsü gerçeğine farklı bir bakış açısı geliştiren Mustafa Aydoğan; "Bizim Köy" adlı yapıtıyla yalnız ülkemizde değil, dünyada da tanınan Mahmut Makal; romanları, öyküleri ve şiirleriyle edebiyatımızın klasikleri arasına çoktan girmiş olan Talip Apaydın; öykücü Osman Şahin; "Köy Enstitüleri" adlı çalışmasıyla enstitülere yönelik en iyi araştırmalardan birini gerçekleştirmiş olan Pakize Türkoğlu; öğretmen örgütlenmesindeki mücadelesiyle ve araştırma kitaplarıyla tanıdığımız Nedim Şahhüseynoğlu; Prof. Dr. Ayşe Baysal, Eyüp Yaşar, Naciye Makal, Halise Apaydın, Erdal Atıcı'nın soruları bağlamında Köy Enstitülerindeki deneyimlerini ve yaşamlarındaki etkilerini bizlerle paylaşmaktalar.

Söyleşilerin ortak teması, bize gösteriyor ki bilimsel, laik, akılcı ve gerçekçi bir eğitim, toplumu dönüştürmede, değiştirmede ve ileriye doğru taşımada inanılmaz bir biçimde etkili olmaktadır. Geri, yoksul ve gelişime kapalı köylerdeki çocukların bu okullarla tanışması sadece kendilerinin değişimini beraberinde getirmiyor, öğretmen olarak gerekse gündelik yaşamın içinde sıradan birey olarak etkileşimde buldukları insanların değişimlerini getiriyor, sağlıyor.

Söyleşilerde bu duruma dair çok sayıda anekdot ve anı bulunuyor. Çünkü aydınlanma ateşini yakmanın, meşalesini taşımanın bir de öbür yüzü var. O yüzde, karanlığın, siyasal ve ekonomik eşitsizliğin beslediği büyüttüğü egemenlerin ödettikleri bedeller var. Sorgulamalar, takipler, davalar... var. Her birinin hayatında değişmez yazgı olmuş. Yaşamla, toplumsal mücadelenin ne denli iç içe geçtiğini görüyoruz anlatılanlarda.

Erdal Atıcı, bütün bunları ve daha fazlasını belgelemiş olmakla, Köy Enstitüleri tarihine, yazınına önemli bir katkı sunuyor.

23.11.2010

*Anadolu'da Aydınlanma Ateşini Yakanlar, Erdal Atıcı, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, Ankara I. Baskı, 2010.

Yitirdiklerimiz

- 1- Tabur Aydın, 1927-0608.2010 Hasanoğlan Köy Enstitüsü, 1949-50 mezunu.
- 2- İbrahim Erbaş, 28.10.2010 Arıfiye Köy Enstitüsü 1943-44 mezunu.
- 3- Ahmet Atıla, 1929-2010 Eskişehir Çifteler Köy Enstitüsü 1946-47 mezunu.
- 4- M. Refik Cevahir, -10.11.2010 Balıkesir Savaştepe Köy Enstitüsü 1944-45 mezunu.
- 5- Fevzi Barış, 1936-2010 Van Ernis Köy Enstitüsü 1955 mezunu.
- 6- Hatice Dura, 28.08.2010 Köy Enstitüsü Öğretmeni.
- 7- Ahmet Cengiz, 14 Kasım 2010 Cumhuriyet gazetesinde yayınlandı.
- 8- Hüsnü Cila, 14 Kasım 2010 Savaştepe Köy Enstitüsü mezunu, Eski İlköğretim Genel Müdürü.

Pamukpınar Köy Enstitüsü 1947-48 Mezunu
Vakıf Kurucu Başkanımız

Niyazi Ünsal'ı Yitirdik

(1927-26.10.2010)
Işıklar içinde yatışın.

Bize Gelen Kitaplar

- 1- Ahmet Usta, "Söz Uçar..."
- 2- İbrahim Terzi, "Elmadağ Şehrengizi."
- 3- Nail Çağlayan, "Üretken Eğitim"
- 4- Abdulkadir Kaçar, "Yaşam Bana Ben Kendime Ödülüm"
- 5- Remzi Taşçı, "Balkankuyucuk Köyü'nden Kızılçullu Köy Enstitüsüne"

BAŞ SAĞLIĞI

Vakfımızın kuruluş sürecinde ve gelişip güçlenmesinde özverili çalışmalarıyla katkılarda bulunan Sayın **Dr. Engin Tonguç**'un Sevgili Eşi **MÜSTESNA TONGUÇ** 03.12.2010 tarihinde aramızdan ayrıldı. Başta **Dr.Engin Tonguç** olmak üzere ailesine. ve Köy Enstitülerine gönül vermiş tüm dostlara başsağlığı diliyoruz.

KÖY ENSTİTÜLERİ ve ÇAĞDAŞ EĞİTİM VAKFI
YÖNETİM KURULU

Öğretmenler gününde Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı Mahmut Makal, Naciye Makal ve Aydın İpek'le birlikte

Fakir Baykurt anma, Eğitim – Sen adına Genel Başkan Zübeyde Kılıç açılış konuşması yapıyor.

Öğretmenler Günü etkinliği soldan; Mahmut Makal, Talip Apaydın, Dursun Kut, Fethi Esendal,

Fakir Baykurt anma konuşmacılar Talip Apaydın, Mutahhar Aksarı, Nedim Şahhüseyinoğlu, Ahmet Özer

Şiir Köşesi

Recep Bulut

Biraz Bakın

Hay kızım hay oğlum
Biraz bakın biraz görün dünyayı
Orta Asya'dan beri başka bizim
Anamızın bacımızın örtüsü

Bölge bölge bakın halkın oyunlarına
Yayla şenliklerine festivallere bakın
Türban kaldırır götürür mü bunları
Gelir mi bir tarla bahçe işine?

Ve bakın ayna ayna görünüyor
Yurdumuzun her yanı

Hay kızım hay oğlum
Biraz bakın biraz görün dünyayı

KÖY ENSTİTÜLERİ VE ÇAĞDAŞ EĞİTİM VAKFI

Mithatpaşa Cad. 62/21 Yenişehir / ANKARA

Tel&Faks: 0312 425 24 68 - Tel: 0312 419 36 34

<http://www.koyenstitulerivakfi.org.tr>

Yayının Adı	Köy Enstitüleri
Yayının Türü	Yaygın Süreli Yayın
Yayın Şekli	2 Aylık - Türkçe
Yayın Sahibi	Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Adına ERDAL ATICI
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü	ALİ KINACI
Yayın İdare Adresi	Mithatpaşa Cad. 62-21 YENİŞEHİR / ANKARA
E-Mail	kevakfi@gmail.com
Basım Yeri	Merdiven Reklam Tanıtım GMK Bulvarı Özveren Sk. No: 13/14 DEMİRTEPE - ANKARA Tel: 0312 232 30 88 • merdivenreklamtanitim@gmail.com